

Vejledning om hvordan vi udvikler og bevarer det gode job

ANLÆGSGARTNERE - BLIV I FAGET

EN FÆLLES INDSATS

Alle inden for anlægsgartnerfaget har en interesse i at sikre et godt arbejdsmiljø. Det er med til at løse en af fagets store udfordringer: Mange anlægsgartnere forlader faget som 40-årige.

For arbejdsgiverne er det et problem, at så få bliver gamle i faget, for derved mister faget ekspertise og erfaring. For arbejdstagerne er det naturligvis et problem, at de får et dårligere helbred.

Der er mange grunde til, at anlægsgartnere forlader faget tidligt. Men der kan gøres noget ved dem alle sammen, hvis vi vil.

Branchearbejdsmiljørådet (BAR) Jord til Bord har bedt CASA – Center for Alternativ Samfundsanalyse – undersøge, hvad der ligger bag afgang fra faget. Undersøgelse gav mange svar, men de peger alle tilbage på arbejdsmiljøet.

Denne vejledning er udarbejdet af Jordbrugsgets Arbejdsmiljøudvalg, herunder Danske Anlægsgartnere og Fagligt Fælles Forbund, på baggrund af undersøgelsen. Målet er at give medarbejdere, ledere og arbejdsgivere inden for anlægsgartnerfaget inspiration til at sikre, at faget også har plads til folk over 40 år.

Arbejdstilsynet har haft branchevejledningen til gennemsyn og finder, at indholdet i den er i overensstemmelse med arbejdsmiljøloven. Arbejdstilsynet har alene vurderet vejledningen som den foreligger, og har ikke taget stilling til, om den dækker samtlige relevante emner inden for det pågældende område.

Det er fiktive personer der nævnes i vejledningen, men udsagnene er ægte nok.

God arbejdslyst!

INDHOLDSFORTEGNELSE

ALLE HAR EN INTERESSE I ET GODT ARBEJDSMILJØ	04
SOM MEDARBEJDER KAN DU GØRE MEGET!	06
SOM ARBEJDSGIVER KAN DU GØRE ENDNU MERE!	12
GIV FAGET ET KVALITETSLØFT	15

ALLE HAR EN INTERESSE I ET GODT ARBEJDSMILJØ

”Jeg tror ikke, jeg kan holde mere end 10 år i det her job.”

Jørn, 32 år

Flertallet af anlægsgartnere er glade for deres arbejde. Arbejdet i åbne og grønne omgivelser er det allermest positive ved deres job, og der er ikke mange, der drømmer om et arbejde i en fabriksal eller på et kontor.

Men mange anlægsgartnere forlader faget, når de fylder 40 år. Det er især hensynet til deres helbred, som får dem til at skifte fag. Men dårlig ledelse og planlægning af arbejdet har også en rolle i det spil.

For den enkelte betyder det, at han eller hun må forlade et fag, som de ellers har valgt med glæde, og som de er blevet rigtigt dygtige til.

Det koster at erstatte en medarbejder!

Når en virksomhed mister en god og erfaren medarbejder, betyder det også tab af kroner og ører. Det koster penge og tid at finde en ny medarbejder, og det koster mere tid og flere penge at oplære den nye.

Det er svært at opgøre nøjagtigt, men forskellige studier siger, at opgjort i penge koster det omkring 100.000 kr. at ansætte og oplære en ny medarbejder.

En medarbejder omkring de 40 år er som regel en person med stor ekspertise og erfaring, som betyder, at hun/han kan lokalisere problemer og tage selvstændigt initiativ til at løse dem. Med andre ord: En medarbejder der er svær at erstatte.

”Giv faget et kvalitetsløft”

Else, 37 år

Medarbejderne vil gerne blive i faget. Virksomheden vil gerne holde på medarbejderne. Der er derfor al mulig grund til at gøre en fælles indsats for at skabe nogle arbejdspladser, der tiltrækker gode medarbejdere og kan fastholde dem i mange år.

Det handler dels om det fysiske arbejdsmiljø, dels om at give ledere i faget større ledelsesmæssig kompetence. Belastningerne i faget skal blive mindre. Medarbejderne skal tage arbejdsmiljøet mere alvorligt. Arbejdet skal organiseres bedre.

Arbejdsmiljø og ledelse er arbejdsgiverens ansvar. Men hvis indsatsen skal have effekt, kræver det, at alle påtager sig et ansvar for at gøre faget mindre fysisk og psykisk belastende. Det er i alles interesse.

Et godt udgangspunkt for at skabe resultater er arbejdspladsvurderingen - APV.

Som medarbejder kan du bidrage med forslag og ideer. Som leder handler det om, at lytte til medarbejderne og bruge APV-arbejdet konstruktivt. Det er arbejdsgiverens ansvar, at der gennemføres en APV.

Det er i alles interesse:

- at medarbejderne bliver i faget
- at ledernes kompetencer forbedres
- at belastningerne bliver mindre
- at APV-arbejdet styrkes
- at faget får et stort kvalitetsløft

SOM MEDARBEJDER KAN DU GØRE MEGET!

MINI-APV

Det kan være en god øvelse at se kritisk på, hvordan I arbejder til daglig. Lav jeres egen mini-APV.

Prøv de næste fem arbejdsdage at lægge mærke til den måde, du og kollegerne løser jeres opgaver. Find ud af, om der er nogle områder, hvor I unødigt udsætter jer selv for en belastning, som over tid kan føre til nedslidning.

"Der er så meget, der kunne blive bedre!" Gert, 42 år.

Løfter I tunge ting uden at bruge tekniske hjælpemidler, fordi det måske her og nu er hurtigere?

Deler I arbejdet op, så den enkelte kun laver én ting i løbet af en dag? Ham, der er bedst til at klippe hæk, klipper hele dagen. Hende, der er bedst til at slå græs, gør det hele dagen. Og så videre. Det giver ensidigt gentaget arbejde – og det slider hårdt på kroppen.

Springer I over, hvor gærdet er lavest, fordi det virker lettest i situationen? Det er en utrolig dårlig idé. Det øger risikoen for, at der sker ulykker – og over tid slides kroppen op.

Se kritisk på hvordan I arbejder:

- Løfter I tunge ting?
- Bruger I de tekniske hjælpemidler?
- Er arbejdet varieret over en dag?
- Hvor og hvornår springer I over, hvor gærdet er lavest?
- Ved I hvor og hvornår ulykkerne sker på jeres arbejdsplads?

TEKNISKE HJÆLPEMIDLER

"Det er hårdt at trække fliser af!"

Arne, 27 år

Tekniske hjælpemidler er alle de redskaber og maskiner, der gør dit arbejde lettere og mindre belastende. Der kommer hele tiden flere hjælpemidler til, og de bliver konstant lettere og mere effektive at bruge. Fx kan et løfteredskab være en stor aflastning, når der skal løftes eller lægges fliser.

Alt for mange gør alt for tit tingene på den gammeldags facon. Fordi det virker hurtigere her og nu. Én ting er i hvert fald sikkert: Man får hurtigere ondt i muskler og led – og man bliver hurtigere nedslidt.

Tænk over brug af hjælpemidler:

- Gør det til en rutine altid at benytte de tekniske hjælpemidler.
- Undersøg, om der er et hjælpemiddel, der kan aflaste ved belastende opgaver.

- Anbefal din leder, at virksomheden anskaffer hjælpemidlet.
- Grib ind, hvis en af dine kolleger skal spille Tarzan.
- Giv de yngre kolleger gode råd om den mindst belastende måde at udføre et arbejde på.

TEKNISKE HJÆLPEMIDLER:

Asfaltfræser	monterede, kærrebrændere, håndbrændere)	Multimaskine (feje, skovle, snerydde)
Bobcat		Pladevibrator-tromlevibrator
Buskryddere	Løvblesere - løvsugere	Plantebor
Benzindrevet jordbor	Gravemaskiner	Plæneklippere
Benzinhammer	Hækklippere (el- eller benzindrevne)	Rendegraver
Dumper	Højtryksrensere	Råjordskompaktor
El-hammer, el-boremaskiner, el-skruemaskine, el-høvl	Håndrundsav, kapsav, bajonetsav	Stiger
Flishuggere	Kantskærere	Stødfræser
Fliseklippere	Kompresser	Sømpistol
Fliseløftere	Kædesav	Traktorer
Fliselæggere	Løfteredskaber	Trykluftboremaskine
Fortovstraktor	Mejselhamre	Trillebør
Fræser	Minilæsser	Tvangsblander
Gaffeltrucks	Motortrillebør	Vibrationsstampere
Gasbrændere (maskin-	Motorsave	Vinkelslibere

PERSONLIGE VÆRNEMIDLER

4 ud af 10 får en skade på jobbet!

Ulykker og arbejdsskader er hyppige i faget. Næsten halvdelen af alle anlægsgartnere kommer ud for en ulykke eller får en skade, som betyder, at de må sygemeldes kortere eller længere tid. En del får varige mén af skaderne.

Derfor er det så vigtigt, at der stilles personlige værnemidler til rådighed af arbejdsgiveren. Men det nytter ikke noget, hvis de ikke bliver brugt.

Ikke alle ulykker kan afværges ved at du bruger personlige værnemidler. Men mange af dem kan.

Det er tåbeligt at spille hasard med sit eget helbred. Brug altid den nødvendige beskyttelse, når du skal i gang med et arbejde, der er forbundet med risiko. Du kan ikke spole filmen tilbage, når ulykken først er sket.

Husk at et værnemiddel:

- skal være personligt
- skal passe til dig
- skal vedligeholdes
- der er gået i stykker eller er slidt, ikke beskytter dig ordentligt.

PERSONLIGE VÆRNEMIDLER:

- Arbejdsbeklædning
  - overtræksdragt, regntøj, termotøj, sikkerhedsbukser
- Handsker
  - bomuldshandsker med gummi-belægning, læderhandsker
- Hjelme
- Høreværn
  - ørepropper, ørekopper
- Knæbeskyttere
- Sikkerhedsfodtøj
  - sko, støvler, gummistøvler, støvletter
- Øjenværn
  - ansigtsskærm, net, visir, beskyttelsesbriller
- Åndedrætsværn
  - luftforsynet eller filtrerende masker

ARBEJDSTEMPO

”De unge knokler løs!”

John, 43 år

Det er tit nemmere at se, hvad andre gør forkert. En god kollega går ind og giver et godt råd, når andre sætter deres helbred på spil. Uanset om det er ved at knokle løs eller se stort på sikkerheden.

Arbejd i et støt og roligt tempo. Det er det sundeste og i sidste ende også mest effektivt.

Det er sjældent en særlig god idé at knokle løs på en opgave. Der er stor sandsynlig-

hed for, at du bliver træt i løbet af nogle timer og derfor langsom og ineffektiv resten af dagen. Men du slider også dig selv ned hurtigere og løber en meget større risiko for at komme ud for en ulykke.

Planlæg opgaven, så du kan arbejde mest hensigtsmæssigt. Og giv et godt råd til den unge kollega, som måske gerne vil vise sit værd ved at knokle igennem.

Jo mere travlt, man har, desto vigtigere er det at planlægge opgaverne. Mange ulykker sker, når det skal gå hurtigt. Jo bedre organiseret opgaverne er, jo mindre er risikoen.

Husk:

- at arbejde i et roligt tempo
- at give et godt råd, når en kollega sætter helbredet på spil
- at planlægge opgaven, så den kan udføres hensigtsmæssigt
- at hastværk skaber ulykker.

ARBEJDSSTILLINGER OG EGA

”De gamle tænker ikke på sikkerheden.”

Lasse, 24 år

Erfaring er en god ting, men vaner er ofte dårlige. Selvom man har løst en opgave på en bestemt måde i mange år, er det ikke sikkert, at det er den rigtige måde. Den store afgang fra faget kunne være et tegn på, at der er mange dårlige vaner.

Og husk: Selvom man er ny i faget, må man godt blande sig og give sin ældre kol-

lega et godt råd. Måske kan det være med til, at man har ham eller hende længere.

Ung eller ældre:

- Lær de rigtige arbejdsstillinger!
- Skift mellem forskellige opgaver i løbet af dagen!

- Undgå tunge løft og arbejde i akavede stillinger.
- Tag ingen chancer!
- Brug altid tekniske hjælpemidler og personlige værnemidler, når det er nødvendigt.

SOM ARBEJDSGIVER KAN DU GØRE ENDNU MERE!

Brug APV'en og få en bæredygtig arbejdsplads

Alle arbejdspladser med ansatte skal lave en skriftlig arbejdspladsvurdering – APV.

Brug APV'en som et effektivt middel til at skabe en bæredygtig arbejdsplads: Et sted hvor alle kan arbejde effektivt uden at blive nedslidte eller komme ud for ulykker. Det handler ikke kun om at følge loven. Det handler om at skabe en arbejdsplads, hvor medarbejderne trives fysisk og psykisk. Det giver mere tilfredse og mere effektive medarbejdere, der kan blive længere i faget.

APV'en er det bedste redskab til at få sat fokus på arbejdsmiljøproblemerne – og gjort noget ved dem.

Brug APV'en til at skabe en bedre arbejdsplads:

- Inddrag sikkerhedsorganisationen og medarbejderne i APV-arbejdet.
- Gennemgå alle typer af opgaver i virksomheden og undersøg, hvor der er særlige belastninger.
- Find ud af, om belastningerne kan fjernes ved at organisere arbejdet på en anden måde.
- Hvis det ikke kan lade sig gøre, så undersøg om der er tekniske hjælpemidler,

som kan fjerne belastningerne.

- Find ud af, om fysisk belastende og ensidigt gentaget arbejde kan fordeles mellem flere medarbejdere.
- Vurder sammen med dine medarbejdere, hvor længe en person kan udføre samme arbejde.
- Lav faste aftaler om, hvornår og hvordan man 'bytter' opgaver i løbet af dagen.
- Undersøg, hvor og hvornår der er risiko for ulykker – og om der er taget forholdsregler, så risikoen er minimal.

Husk: Det er ledelsens ansvar, at arbejdet 'udføres på en fuldt forsvarlig måde'.

LEDELSE

”God ledelse er alfa og omega. Mestrene burde uddannes i at tale med medarbejderne og løse konflikter”

John, 31 år

Ledelse er mange ting. Man kan sagtens være god til at drive sin forretning, samtidig med at man har sine mangler som leder for sit personale. Men i sidste ende vil den mangel også gå ud over forretningen.

Planlæg grundigt

Hos mindre anlægsgartnere er der som

regel tæt kontakt mellem medarbejdere og ledelse. Men opgaverne er ikke altid lige grundigt planlagt. Måske har du sendt en medarbejder ud til en opgave uden at forklare præcist, hvad den består i. Det opfattes som dårlig ledelse.

Hold den gode tone

Der kan også være problemer med tonen på arbejdspladsen. Mange steder har man tillagt sig et barsk sprog. Det bunder nok ikke så dybt – men nogle medarbejdere kan opfatte det som dårlig ledelse, uden at du hører noget om det.

Orienter medarbejderne

Det skaber usikkerhed hvis virksomhedens situation er uklar for medarbejderne. Der kan f.eks. være forrygende travlt – så travlt, at opgaver ikke altid bliver ordentligt afsluttet, før den næste startes op. Fortæl medarbejderne, hvordan I agter at løse den slags problemer. Hvis du ikke gør det, opfattes det som dårlig ledelse.

Der kan naturligvis også være stille perioder, hvor medarbejderne begynder at frygte for deres job. Det går ud over arbejdet. Også her er den bedste løsning at fortælle medarbejderne om, hvordan landet ligger – og hvad du som leder har tænkt dig at gøre i den kommende tid.

På større arbejdspladser er det en god idé at holde jævnlige personalemøder, hvor du kan orientere dine medarbejdere om, hvordan virksomheden ser på fremtiden.

Inddrag medarbejderne

Lyt til dine medarbejdere! De kender om nogen til problemerne med det hårde arbejde. Det er ikke nogen selvfølge, at de altid har ret, men det er jo heller ikke sikkert, at du altid har.

Det er vigtigt at skabe en kultur på arbejdspladsen, hvor man kan tale fornuftigt om tingene. På den måde er alle involveret i at sikre et godt arbejdsmiljø, og meget ofte sker det, at dialog samtidig medfører, at I sammen finder frem til mere effektive arbejdsformer.

Lær ledelse

Selvom man er en god anlægsgartner, ved man ikke nødvendigvis alt om ledelse. Ledelse handler om at kunne motivere, planlægge arbejdet, løse problemer etc. Det skal ikke gøres til raketvidenskab. Nogle gange er det nok at sætte sig i medarbejdernes sted. Andre gange kan det være både inspirerende og lærerigt at tage et kursus i ledelse.

God ledelse handler bl.a. om:

- at medarbejderne er orienterede om planer og udviklingen på arbejdspladsen
- at man taler med respekt for hinanden
- at medarbejderne altid ved, hvad en opgave indebærer
- at lederen kan motivere medarbejderne
- at lederen spiller en aktiv og konstruktiv rolle ved konflikter

OPLÆRING OG INSTRUKTION

”En leder kan jo ikke holde øje med det hele...”

Charlotte, 28 år

Som arbejdsgiver er det din pligt, at nye og unge medarbejdere oplæres til og instrueres i at udføre arbejdet på en forsvarlig måde.

Det siger loven. Men en grundig oplæring og instruktion er også med til at skabe en sund arbejdskultur i virksomheden. Når man som medarbejder fra starten får at vide, at du lægger vægt på, at arbejdet

også handler om at passe på sig selv og sit helbred, er du med til at skabe en god arbejdskultur.

Hvis du overlader ansvaret for oplæring og instruktion til en leder eller en betroet medarbejder, så gør det klart for vedkommende, at han/hun skal lægge stor vægt på, at de nye medarbejdere kender virksomhedens satsning på et godt arbejdsmiljø.

Gør det klart fra starten, at man her i din virksomhed:

- altid bruger personlige værnemidler
- altid bruger de tekniske hjælpemidler til aflastning
- arbejder i et roligt tempo, selvom der er travlt
- udfører forskellige arbejdsopgaver over en dag
- siger til, hvis der er problemer med arbejdsmiljøet

GIV FAGET ET KVALITETSLØFT

- UNDGÅ NEDSLIDNING OG MEDARBEJDERFLUGT!

Det er i alles interesse, at gode medarbejdere bliver i faget også efter de er fyldt 40 år. Derfor skal arbejdsmiljøet forbedres og ledelsens kompetencer styrkes.

Som medarbejder kan du medvirke til dette ved:

- at undgå tunge løft
- at gøre det til en rutine at bruge de tekniske hjælpemidler
- at anbefale din leder, at virksomheden anskaffer relevante hjælpemidler
- at bruge personlige værnemidler
- at sikre at opgaverne varieres i løbet af dagen
- at lære de rigtige arbejdsstillinger
- at gribe ind, hvis en af dine kolleger skal spille Tarzan
- at give kolleger gode råd om, hvordan arbejdet udføres sikkert
- at arbejde i et roligt tempo
- at udføre arbejdet varieret
- at deltage aktivt i APV arbejdet

Som arbejdsgiver og leder kan du fastholde dine medarbejdere ved:

- at bruge APV'en som et effektivt redskab til at skabe et godt arbejdsmiljø
- at inddrage så mange medarbejdere i APV som muligt
- at gennemgå alle typer af opgaver i virksomheden og undersøge, hvordan

- særlige belastninger kan fjernes
- at anskaffe og sikre at de nødvendige tekniske hjælpemidler anvendes
- at sørge for at fysisk belastende og ensidigt gentaget arbejde fordeles mellem flere medarbejdere
- at undersøge, hvor og hvornår der er risiko for ulykker, og tage forholdsregler, så risikoen er minimal
- at sikre en grundig oplæring og instruktion af nye og unge medarbejdere

Og du kan styrke ledelsen ved:

- at orientere medarbejderne om planer og udviklingen på arbejdspladsen
- at sikre at man taler med respekt for hinanden
- at medarbejderne altid ved, hvad en opgave indebærer
- at lederen kan motivere medarbejderne
- at lederen spiller en aktiv og konstruktiv rolle ved konflikter

Udgiver: © BAU Jord til Bord
Oplag: 1. oplag, december 2009

Tekstbearbejdelse, grafisk tilrettelæggelse
og tryk: CaseOne
Foto: Thomas Veilhelm

ISBN nr.: 978-87-910-73-58-8

Jordbrugets Arbejds miljøudvalg

Agro Food Park 15
8200 Aarhus N
Tlf.: 87 40 34 00
jordbruget@baujordtilbord.dk

Arbejdstagersekretariatet

Kampmannsgade 4
1790 København V
info@baujordtilbord.dk

www.baujordtilbord.dk